

Wybory czerwcowe 1989

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: *Fragment listu ambasadora USA w Polsce, Davisa, do amerykańskiego sekretarza stanu.*
 - Źródło: *Fragment wspomnień działacza solidarnościowego, Krzysztofa Kozłowskiego.*

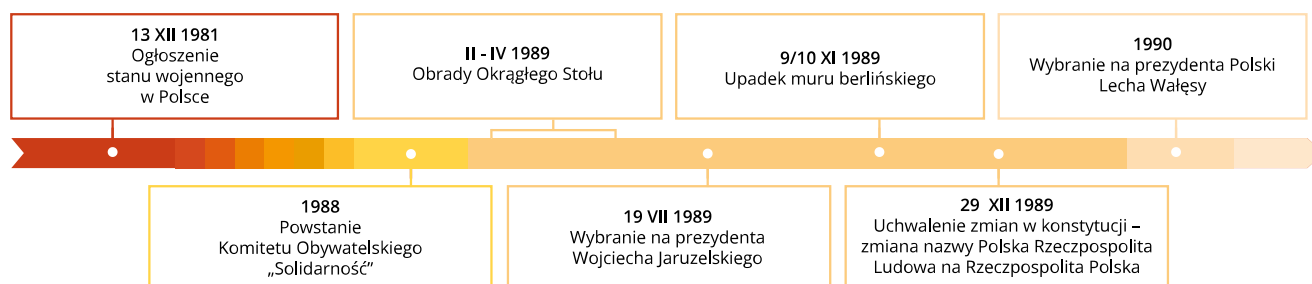

Wybory czerwcowe 1989

Reprodukcja plakatu "Solidarności" przed Pałacem Prezydenckim w Warszawie w czasie obchodów rocznicowych. Plakaty te, nawiązujące do kadru z filmu *W samo południe*, stały się jednym z symboli wyborów.

Źródło: Wistula, wikipedia.org, licencja: CC BY 3.0.

Podczas obrad Okrągłego Stołu ustalono zasady, na jakich miały się odbyć wybory parlamentarne w czerwcu 1989 roku. Wybory do Sejmu miały być jedynie częściowo wolne: 65 proc. mandatów zagwarantowano bowiem blokowi Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL) i Stronnictwa Demokratycznego (SD), tak jak doprecyzowano to w kontrakcie zawartym między grupą rządzącą a opozycją (stąd ich nazwa: wybory kontraktowe). Całkowicie demokratyczne miały być natomiast wybory do nowo powstałego Senatu. Mimo tych ograniczeń opozycja podjęła szeroko zakrojoną, jak na swoje możliwości, kampanię wyborczą. Jej efekty oraz wyniki czerwcowego głosowania były wielkim zaskoczeniem przede wszystkim dla obozu władzy.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Opiszysz, jak przebiegały wybory do Sejmu i Senatu w czerwcu 1989 r.
- Wyjaśnisz, jakie czynniki przyczyniły się do zdecydowanej przegranej komunistów – mimo ustaleń Okrągłego Stołu, które miały zapewnić im dalszą władzę.
- Przeanalizujesz, dlaczego 4 czerwca 1989 r. był przełomem w politycznej rzeczywistości Polski Ludowej.

Przeczytaj

Błędna strategia komunistów

Władzom zależało na jak najszybszym ich przeprowadzeniu, ponieważ zakładały (i słusznie), że czas działa na ich niekorzyść. Wcześniej w trakcie obrad [Okrągłego Stołu](#) naciskały również na to, jak będą wyglądały wybory do Senatu, i zdecydowały się na model ordynacji wyborczej zbliżony do [większościowego](#). Co to znaczy? Polska była wówczas podzielona na 49 województw, w związku z tym pierwotna propozycja władz wobec Solidarności przy Okrągłym Stole była taka, że z każdego województwa miało zostać wybranych po dwóch senatorów. Opozycja jednak protestowała, wskazując na to, że województwa mają różną wielkość i liczbę ludności, ostatecznie więc ustalono, że w dwóch najludniejszych województwach – warszawskim i katowickim – wybieranych będzie po trzech senatorów tak, aby w sumie z całego kraju było ich stu. Władze komunistyczne podkreślały przy tym stanowczo, że Solidarność zgodziła się na wybory demokratyczne, ale nie na wybory [proporcjonalne](#).

Taka strategia wynikała z tego, że Służba Bezpieczeństwa wiedziała, iż zdecydowana większość struktur Solidarności (a więc działacze, drukarni itp.) jest skoncentrowana tylko w największych miastach, głównie ośrodkach akademickich: Trójmieście, Warszawie, Lublinie, Krakowie, Wrocławiu czy Poznaniu. Dla komunistów było więc jasne, że tam Solidarność wygra, ale takich regionów było tylko kilkanaście, a pozostawało jeszcze ponad 30 małych, rolniczych województw, jak np. chełmskie, białkopodlaskie, skierniewickie. Rządzący zakładali, że w trakcie bardzo krótkiej kampanii wyborczej Solidarność nie zdoła się tam dobrze przygotować i w nich przegra. Tym – oraz zagwarantowanymi 65 proc. miejsc w Sejmie dla posłów PZPR i jej ugrupowań sojuszniczych – można tłumaczyć duży optymizm grupy rządzącej; członkowie partii byli bowiem przekonani, że ostatecznie opozycja zdobędzie najwyżej 50–60 proc. mandatów senatorskich.

Wybory czerwcowe 1989 r.

Na walkę o głosy były tylko dwa miesiące, Solidarność miała o wiele mniejszy niż strona rządowa dostęp do mediów, drukarni, funduszy na działania informacyjne i promocję. W akcję roznoszenia plakatów i ulotek społecznie włączyło się jednak wielu ludzi, dzięki czemu rezultaty były widoczne. Ważnym pomysłem na kampanię było przygotowanie plakatów z fotografiami kandydatów z Lechem Wałęsą, co pozwoliło na łatwe rozpoznanie, po której stronie stoją. O przebiegu kampanii opowiada prof. Antoni Dudek:

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1F1N0oy2>

Film nawiązujący do treści materiału Kampania wyborcza w 1989 roku.

Wyniki wyborów zaskoczyły opinię publiczną na świecie i samych rządzących – dotychczasowi przywódcy komunistyczni przegrali je z kretesem. Ostatecznie w Senacie opozycja zdobyła 99 proc. miejsc. Ważną rolę odegrał mechanizm głosowania, czerwcowe wybory były bowiem – jak podkreślają historycy – rodzajem **plebiscytu**, w którym społeczeństwo wybierało, czy chce kontynuacji PRL, czy jest przeciw istniejącemu systemowi. Ci, którzy nie chcieli kontynuacji Polski Ludowej, nie wybierali innych kandydatów opozycji niesolidarnościowej, ale głosowali na „drużynę Lecha”, a zwolennicy władz – na kandydatów z ramienia **Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR)**, **Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL)** i **Stronnictwa Demokratycznego (SD)**, tylko że oni się rozproszyli. W efekcie w pierwszej turze wyborów do Senatu, przeprowadzonej 4 czerwca, Solidarność zdobyła 92 mandaty,

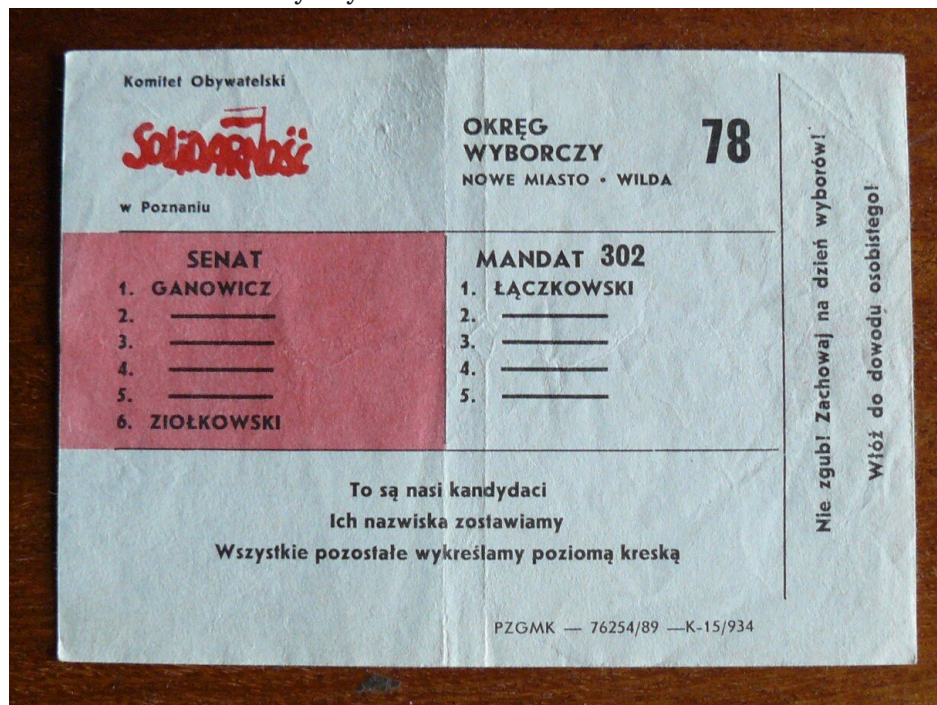

Plakat wyborczy z napisem „W samo południe 4 czerwca 1989” autorstwa Tomasza Sarneckiego, ukazujący głównego bohatera amerykańskiego westernu *W samo południe*, granego przez Gary’ego Coopera. Afisz na ulicach Warszawy pojawił się tuż przed wyborami.

Zinterpretuj symboliczne znaczenie użytego tu skojarzenia.

a w przypadku ośmiu pozostałych rozstrzygnąć miała druga tura. Ostatecznie Solidarność uzyskała 99 na 100 możliwych mandatów. Gdyby ordynacja była proporcjonalna, to kandydaci związani z obozem władzy według różnych szacunków zdobyliby w Senacie ok. 20 mandatów.

Źródło: Wistula, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

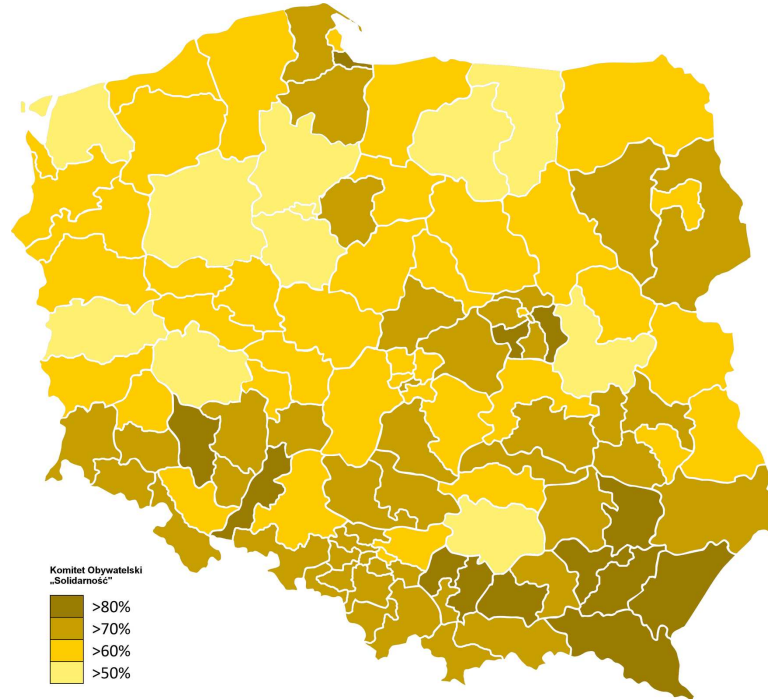
Ulotka wyborcza Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Poznaniu promująca jej kandydatów do Senatu. Wyjaśnij, jaki był cel takiego druku.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Natomiast w przypadku Sejmu ciosem dla komunistów okazał się los krajowej listy wyborczej, zwanej popularnie listą krajową. Był to pomysł rządzących, którzy chcieli w ten sposób zagwarantować znajdującym się na niej przedstawicielom najwyższych władz państwowych i partyjnych łatwe zdobycie mandatów do Sejmu X kadencji. Na liście znalazło się 35 nazwisk, m.in. premier Mieczysław Rakowski, minister spraw wewnętrznych Czesław Kiszczak i były I sekretarz KC PZPR Stanisław Kania. Posłami miały zostać osoby, które uzyskają więcej niż połowę ważnych głosów. Okazało się, że na 35 kandydatów tylko dwóch uzyskało wymaganą liczbę głosów, a reszta przepadła. Pojawił się więc problem, w jaki sposób obsadzić te 33 mandaty. Doszło do wydarzenia bez precedensu: Rada Państwa między pierwszą a drugą turą wyborów zmieniła ordynację wyborczą, a Solidarność zgodziła się, choć bez entuzjazmu, na takie rozwiązanie, ponieważ w przeciwnym wypadku sytuacja groziła unieważnieniem całych wyborów. Ostatecznie te 33 mandaty obsadzono w drugiej turze wyborów w okręgach.

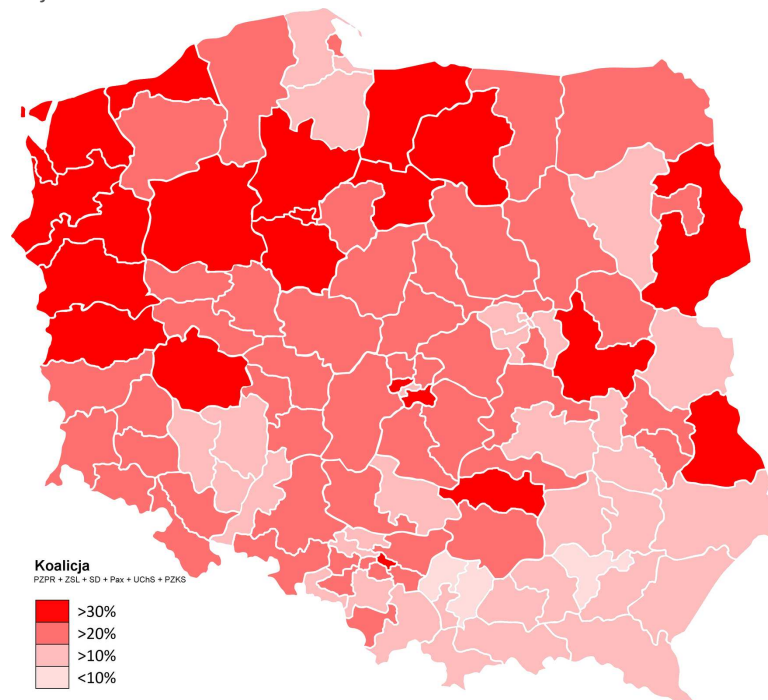
Miary upokorzenia władz dopełniła kwestia wyborów do Sejmu w tych okręgach, podczas których walczono o konkretny mandat dla członka ZSL, PZPR, kandydata bezpartyjnego czy solidarnościowego. Zgodnie z ustaleniami opozycja mogła zdobyć 35 proc. miejsc (a więc dokładnie 161 mandatów). W pierwszej turze wyborów kandydaci Solidarności zdobyli 160 mandatów. Tymczasem z blisko 300 kandydatów obozu władzy w pierwszej turze

wymaganą większość głosów, potrzebną do zdobycia mandatu poselskiego, uzyskały tylko trzy osoby, a cała reszta, czyli miążdżąca większość, musiała walczyć o mandat w drugiej turze. Można więc powiedzieć, że Solidarność praktycznie niemal wszystkich swoich parlamentarzystów wybrała już na samym początku, przy frekwencji wynoszącej ponad 60 proc. uprawnionych do głosowania, natomiast dopiero 18 czerwca, podczas drugiej tury, obsadzono większość mandatów poselskich z puli PZPR, ZSL i SD.

Wyniki wyborów parlamentarnych w 1989 r. Głosy oddane na Komitet Obywatelski „Solidarność” według okręgów wyborczych.

Źródło: Tomasz Ciborski, licencja: CC BY-SA 4.0.

Wyniki wyborów parlamentarnych 1989 r. Głosy na koalicję rządową (PZPR + ZSL + SD + stowarzyszenia katolickie) według okręgów wyborczych.

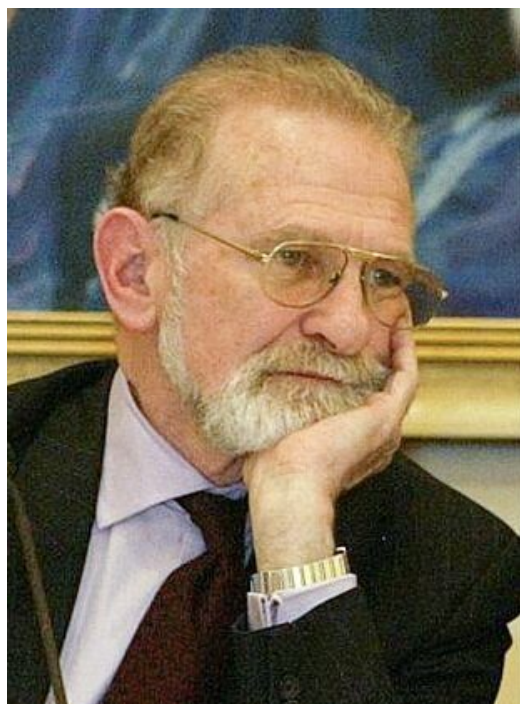
Źródło: Tomasz Ciborski, licencja: CC BY-SA 4.0.

Podział mandatów poselskich i senatorskich		
Lista wyborcza	Posłowie	Senatorowie
Polska Zjednoczona Partia Robotnicza	173	0
Komitet Obywatelski „Solidarność”	161	99
Zjednoczone Stronnictwo Ludowe	76	0
Stronnictwo Demokratyczne	27	0
Stowarzyszenie „Pax”	10	0
Unia Chrześcijańsko-Społeczna	8	0
Polski Związek Katolicko-Społeczny	5	0
Niezależni	0	1
Razem	460	100

Źródło: artykuł *Wyniki wyborów parlamentarnych w Polsce*, wikipedia.org.

Polecenie 1

Zwróć uwagę na jedyne go senatora, który nie reprezentował KO „Solidarność”. Czy należał do obozu władzy?

Bronisław Geremek (1932–2008) – polski historyk, polityk i dyplomata; w latach 80. działacz opozycji, uczestnik obrad Okrągłego Stołu, od 1989 r. wielokrotnie poseł na polski Sejm, od 2004 r. poseł do

Co więcej, w drugiej turze Solidarność także odegrała istotną rolę. W wielu przypadkach do drugiej tury przechodzili dwaj kandydaci związani z obozem władzy (reprezentujący PZPR, ZSL lub SD), walczący między sobą o mandat. Solidarność zaczęła się przyglądać kandydatom i sugerować swoim zwolennikom, aby wybierali ludzi związanych raczej z którymś ze Stronnictw niż z PZPR. W ten sposób ponad 50 parlamentarzystów (głównie z ZSL i SD) weszło do Sejmu X kadencji z poczuciem, że dostali się tam przede wszystkim dzięki wsparciu Solidarności. Ten fakt fundamentalnie przyczynił się do rozbicia jedności koalicji skupionej wokół PZPR i był początkiem końca większości PZPR w Sejmie. Po wyborach przedstawiciele

Parlamentu Europejskiego, w latach 1997–2000 minister spraw zagranicznych, w latach 2000–2001 przewodniczący Unii Wolności.

Źródło: Wikipedia.org, licencja: CC BY 3.0.

ZSL i SD zerwali bowiem sojusz z PZPR i przystąpili do koalicji rządowej z Obywatelskim Klubem Parlamentarnym (Solidarnością), do którego należeli parlamentarzyści zgromadzeni wokół

Lecha Wałęsy. Jego przewodniczącym został Bronisław Geremek.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1F1N0oy2>

Film nawiązujący do treści materiału Początek końca dyktatury PZPR.

19 lipca 1989 r. **Zgromadzenie Narodowe** (połączony Sejm i Senat) na prezydenta wybrało gen. Wojciecha Jaruzelskiego, który uzyskał jeden głos ponad wymaganą większość bezwzględna. Wobec podpisania układu koalicyjnego przez Wałęsę w imieniu OKP z ZSL oraz SD misja tworzenia rządu powierzona gen. Kiszczakowi się nie powiodła i musiał on zrezygnować z funkcji premiera. Po kilku tygodniach zadanie sformowania rządu prezydent Jaruzelski wyznaczył Tadeuszowi Mazowieckiemu, który został pierwszym niekomunistycznym premierem w Europie Środkowo-Wschodniej po II wojnie światowej. Tak zwane resorty siłowe (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Tadeusz Mazowiecki (1927–2013) był ostatnim prezesem Rady Ministrów PRL i pierwszym

i Ministerstwo Obrony Narodowej) w nowym gabinecie musiały pozostać w rękach PZPR. Tekę ministra spraw zagranicznych objął Krzysztof Skubiszewski. Programem reform gospodarczych i hamowaniem [hiperinflacji](#) zajął się wicepremier Leszek Balcerowicz.

premierem III Rzeczypospolitej; ten ostatni urząd sprawował do stycznia 1991 r.

Źródło: Artur Kloze, licencja: CC BY-SA 2.0.

Słownik

hiperinflacja

(z gr. *hyper* – nad, ponad + łac. *inflatio* – nadymanie, nadęcie) nadmierna inflacja; spadek wartości pieniądza i wzrost cen

Okrągły Stół

forma dyskusji pomiędzy przedstawicielami różnych partii politycznych, krajów itp. podejmowana w celu poszukiwania kompromisowych rozstrzygnięć sporów; w Polsce zastosowana w 1989 r.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR)

partia komunistyczna utworzona w 1948 r. z połączenia Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej; sprawowała rządy w PRL w latach 1948–1989; jej najważniejszym organem kierowniczym był Komitet Centralny (KC)

Stronictwo Demokratyczne (SD)

partia polityczna o kierunku centrowym, istniejąca od 1939 r.; po II wojnie światowej była partią satelicką najpierw komunistycznej Polskiej Partii Robotniczej, a później PZPR; reprezentowała środowiska rzemieślnicze, kupieckie i inteligenckie

Zjednoczone Stronictwo Ludowe (ZSL)

partia polityczna działająca w PRL i będąca ugrupowaniem satelickim PZPR, wspierającym ją w polityce prowadzonej wobec wsi i rolników; powstała w 1949 r. w wyniku połączenia prokomunistycznego Stronictwa Ludowego oraz rozbitego przez władze i osłabionego Polskiego Stronictwa Ludowego

plebiscyt

(niem. *Plebiszit* z łac. *plebiscitum* – decyzja ludu, *plebs* – gmin, pospólstwo) ogólnie: głosowanie na osobę lub rzecz w celu podkreślenia np. jej zasług, wyboru spośród innych kandydatów czy propozycji; także głosowanie ludności danego terytorium, która ma się wypowiedzieć w sprawie np. jego przynależności państwowej

wybory większościowe

wybory, w których nie stosuje się proporcjonalnego rozdziału mandatów; ogólnie system większościowy polega na podziale kraju na taką liczbę okręgów wyborczych, jaka jest liczba miejsc w danym przedstawicielstwie (np. Senacie); mandat zdobywa kandydat,

który uzyska najwięcej głosów (a więc wyborca w praktyce głosuje na konkretną osobę, a nie na partię); czasem obowiązuje dodatkowy wymóg, aby zwycięzca otrzymał w swoim okręgu bezwzględną większość głosów, czyli więcej niż 50 proc.

wybory proporcjonalne

w tym systemie okręgi wyborcze są wielomandatowe, a wyborcy głosują ostatecznie nie na poszczególne osoby, lecz na listy kandydatów zgłoszone przez partie polityczne; na podstawie uzyskanej liczby głosów rozdzielane są miejsca w parlamencie (proporcjonalnie do liczby głosów uzyskanych przez poszczególne listy)

Zgromadzenie Narodowe

wspólne zgromadzenie Sejmu i Senatu pod przewodnictwem marszałka Sejmu

Słowa kluczowe

Okrągły Stół, NSZZ „Solidarność”, wybory czerwcowe, komunizm w Polsce, Polska w latach 1981–1989

Bibliografia

A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2012*, Kraków 2013.

Droga do niepodległości. Solidarność 1980–2005, red. A. Borowski, Warszawa 2005.

Wielka historia Polski, t. 1–10, Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.

Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011–2019.

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z linią chronologiczną, a następnie wykonaj polecenia.

Polecenie 2

Opisz, jakie zmiany względem kompetencji Sejmu i Senatu zaproponowanych przez Radę Państwa wprowadziły nowelizacja konstytucji z grudnia 1989 r. oraz tzw. mała konstytucja.

Polecenie 3

Wymień postanowienia, jakie podjęła Polska Zjednoczona Partia Robotnicza podczas X Zjazdu. Które z nich udało się zrealizować? Uzasadnij odpowiedź.

Polecenie 4

Jak myślisz, dlaczego powstało OPZZ? Co zarzucano nowej Solidarności? Przedstaw stosunek obu związków do PZPR.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Wystąpił błąd

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dx5D11JOv>

Film nawiązujący do treści materiału Wybory czerwcowe 1989 - część pierwsza.

Polecenie 2

Opisz, w jaki sposób sytuacja gospodarcza i społeczna w Polsce doprowadziła do zmian, których symbolem był Okrągły Stół.

Polecenie 3

Pokojowa transformacja czy całkowity rozpad systemu? Wyjaśnij, w jaki sposób władze komunistyczne chciały przeprowadzić zmianę systemu politycznego panującego w Polsce.

Twoja odpowiedź

Wystąpił błąd

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dx5D11JOv>

Film nawiązujący do treści materiału Wybory czerwcowe 1989 - część druga.

Polecenie 4

Opisz nastroje, jakie towarzyszyły władzom komunistycznym oraz opozycji przed wyborami i po nich.

Polecenie 5

Wyjaśnij, dlaczego wybory przeprowadzone w czerwcu 1989 r. były przełomowym wydarzeniem w dziejach Polski i Europy.

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj polecenia.

” Fragment wspomnień działacza

solidarnościowego, Krzysztofa Kozłowskiego

O czwartej nad ranem 5 czerwca zadzwonił do mnie mój przyjaciel Jan Maria Rokita i mówi: „Słuchaj, Krzysiek, mam pierwsze informacje z zamkniętych obwodów (więzienia, milicja, wojsko). Jeżeli tam jest tak, to znaczy, że jest to lawina. Jeżeli oni mają resztę zdrowego rozsądku i oleju w głowie, to powinni nas przed świtem wygarnąć. Przygotuj sweter i szczoteczkę do zębów”.

Źródło: Fragment wspomnień działacza solidarnościowego, Krzysztofa Kozłowskiego.

” Fragment listu ambasadora USA w Polsce,

Davisa, do amerykańskiego sekretarza stanu

Totalne zwycięstwo „Solidarności” lub bliskie temu, włączywszy możliwe odrzucenie listy krajowej, grozić będzie ostrą akcją reżimu. Pozycja czołowych partyjnych reformatorów została zagrożona. Ostrzejsza i być może nawet zbrojna odpowiedź nie może być całkowicie wykluczona.

Źródło: Fragment listu ambasadora USA w Polsce, Davisa, do amerykańskiego sekretarza stanu.

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło A

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Źródło B

X KADENCJA		
Ugrupowania polityczne	Posłowie	
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach
Ogółem	460	100,0
Polska Zjednoczona Partia Robotnicza	173	37,6
Obywatelski Klub Parlamentarny (Solidarność)	161	35,0
Zjednoczone Stronnictwo Ludowe	76	16,5
Stronnictwo Demokratyczne	27	5,9

Koło PAX	20	2,2
Unia Chrześcijańsko-Społeczna	8	1,7
Polski Związek Katolicko-Społeczny	5	1,1

Źródło: *Historia Polski w liczbach*, t. 1, *Państwo, społeczeństwo*, Warszawa 2003, Główny Urząd Statystyczny, s.

292.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Wybory czerwcowe 1989

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LVIII. Dekada 1981–1989. Uczeń:

3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu opisuje i ocenia jego skutki;

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opisuje zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu i Senatu ustalone podczas obrad Okrągłego Stołu;
- analizuje przebieg wyborów czerwcowych 1989 r.;
- wyjaśnia, dlaczego władze komunistyczne poniosły tak spektakularną klęskę i w jaki sposób wyniki wyborów wpłynęły na demokratyzację życia społecznego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Wybory czerwcowe 1989”. Prosi uczniów, aby zapoznali się z multimedium w sekcji „Linia chronologiczna”.

Faza wstępna:

1. Prowadzący lekcję określa cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wyświetla na tablicy temat lekcji.
2. Rozmowa wprowadzająca. Nauczyciel za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika sprawdza, czy uczniowie zapoznali się z linią chronologiczną. Dobiera uczniów w pary i prosi o przygotowanie pytań związanych z wyświetlonym tematem zajęć (będą to obowiązujące uczniów kryteria sukcesu). Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem lekcji? Następuje omówienie pytań przygotowanych przez uczniów, dyskusja wstępna.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu dotyczącego kampanii wyborczej oraz wyborów parlamentarnych w czerwcu 1989 r. Uwaga: każde z pytań powinno rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Uczniowie spacerują po klasie i na umówiony dźwięk znajdują kogoś do pary, następnie zadają pytania sformułowane podczas czytania tekstu i na nie odpowiadają.
2. **Praca z pierwszym multimedium („Linia chronologiczna”).** Nauczyciel poleca, aby uczniowie dobrali się w czteroosobowe grupy i w takich zespołach opracowali

odpowiedzi do polecenia 3: „Wymień postanowienia, jakie podjęła Polska Zjednoczona Partia Robotnicza podczas X Zjazdu. Które z nich udało się zrealizować? Uzasadnij odpowiedź”. Po ustalonym czasie przedstawiciele wybranej grupy prezentują odpowiedź, pozostali uczniowie mogą się do niej odnosić i ją uzupełniać.

3. **Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”).** Prowadzący zajęcia odtwarza drugi film i prosi uczniów o wynotowanie najważniejszych informacji. Po zakończeniu filmu zadaje uczniom pytanie (nawiązujące do polecenia 5): Dlaczego wybory przeprowadzone w czerwcu 1989 r. były przełomowym wydarzeniem w dziejach Polski i Europy? Uczniowie zgłaszają swoje propozycje wraz z uzasadnieniem, nauczyciel wyjaśnia ewentualne wątpliwości i błędy, dopowiada istotne informacje.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli?

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.
2. (Dla uczniów chętnych) Zapoznaj się z filmami zamieszczonymi w sekcji „Film + Sprawdź się” i wykonaj dołączone do nich polecenia.

Materiały pomocnicze:

A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2012*, Kraków 2013.

Droga do niepodległości. Solidarność 1980–2005, red. A. Borowski, Warszawa 2005.

Wielka historia Polski, t. 1–10, Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.

Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011–2019.

Wskazówki metodyczne:

Informacje zawarte w linii chronologicznej oraz filmach mogą zostać wykorzystane do przygotowania się do lekcji powtórkowej oraz jako przypomnienie w lekcjach poświęconych transformacji ustrojowej i III Rzeczypospolitej.